

Livjška knjižnica
(Dr. Puntor)

ITALI LIST

Tednik za novice in pouk.

Male novice

Bogatin Rockefeller

v Ameriki ima toliko dohodkov, da plačuje letnega davka pet milijonov dolarjev. Tako za njim je avtomobilski tovarnar Ford, ki daje državi 4 milijone davka. Koliki pa nimajo, da bi se enkrat na dan nasiliti!

V Piccolu

opisuje Mario Nordio, kaj hočejo Orjunaši, ki da so prava vojaška organizacija v Jugoslaviji. Pravi, da se je ta organizacija rodila v Splitu, zdaj pa da se širi po vsej državi. Orjunaši da hočejo s silo izvojevati za Jugoslavijo vso Primorsko, Zadar, Koroško, del Ogrske, z eno besedo, da hočejo združiti vse južne Slovane v eno samo državo.

Anglež

je predložil ustanovitev mednarodnega odbora, ki naj prouči, ali je bila zasedba rurske dežele po Francozih upravičena ali ne. Nemec je ta predlog takoj sprejel, Francoz pa ga je odklonil. Kakor povsod: kriveci se boje razsodišč in Narodnih svetov. Težka jest! Ponekod gre za rop milijard, ponekod samo za rop 180 tisočakov.

Cene v Berlinu

so poprečno 40 tisočkrat višje kakor v začetku vojne.

Leta 1950,

torej čez 26 let, bodo štele države, če gre razvoj v dosedanjem tempu, prebivalcev: Francoska 40 milijonov, Italija 47, Angleška 53, Nemčija 78 milijonov oseb.

Social-komunistična delavska zveza je štela pred dvema letoma 2 milijona članov, danes jih ima morda 200 tisoč. Morda, tako pravimo. Njihova podzveza kmetskih delavcev, ki je štela blizu ½ milijona udov, se je kar v nič razblinila. Še 1920 so imeli 50 delavskih zbornic, letos životarijo le še zbornice v Rimu, Trstu, Miljanu, Genovi in Torinu. Mogočna stavba je danes prava razvalina.

Izzeljencem,

ki odpotujejo ta ali prihodnji mesec v daljno Ameriko, dve besedi v slovo! Težko je Vam in nam pri srcu, ker odpotujete. Vemo, da Vas sili razmere v daljni svet. Zapatite to zemljo, na kateri ste se rodili in ki ste jo vzljubili tembolj, ko je bila zapisana tako bridički usodi. Ponesite s sabo ljubezen do rodne grude, ponesite s sabo ljubezen do rodnega jezika in ko boste onkraj morja, spominjajte se svojega naroda na primorski zemlji. Z Bogom, dragi bratje in sestre!

Vsled solnčarice

je minoli teden umrlo mnogo ljudi po vsej državi.

Izpiti za občinske tajnike

bodo 18., 19. in 20. decembra v Trstu. Višji uradnik tržaškega magistrata, dr. Renato Matteucci, bo skupno z drugimi strokovnjaki vodil praktični tečaj za tajnike z dežele. Tečaj se prične v drugi polovici septembra. Informacije daje računar Giusto Fusi, via S. Nicolò 32 v Trstu. Iste dni bodo izpiti tudi v Vidmu.

Starši

so se s triletnim otrokom peljali po železnici iz Rima. Mati je držala otroka v naročju preblizu okanca in otrok je padel iz vlaka. K sreči so rane le majhne. Pazite!

S sekiro nad svakinjo, nato se obesi

Lože, 15. avgusta.

Ta dopis smo prejeli danes osem dni v trenutku, ko je šel list v stroj, zato je zapoznel.

Družinske razmere.

Matija Jamšek v Ložah na Vipavskem je bil varčen gospodar, zato si je po vojski tudi dobro opomogel. Kmalu po vojski je zbolel in umrl. Sinoma Miljanu in Francetu je zapustil premoženje z ločenima hišama, drugim otrokom pa lepe dote. Milan je vzel k sebi mater in sestro Poldo, Francetu pa brata Edvarda in sestro Milko. Tako so živelii nekaj časa.

Spor med bratom.

Edvard se je sprl z Francetom, ker mu ta baje ki mogel ali maral izplačevati zaslužka za delo. Spor je bil precej oster, kajti še tisti dan je Edvard zapustil svojo hišo: to je bilo včeraj, 14. avgusta.

Taistega dne je šel Francet orat. Edvard pa je šel delat k bratu Miljanu. Tu je zvedel, da Franceta ni doma. Takoj se je napotil proti Francetovem domu, da bi menda vzel denar, ki ga je prej zaman tirjal od brata.

Strašno dejanje.

Prišedsi v Francetov dom najde gospodinjo ter ji reče: «Veš, Felicita, meni ni prav nič mar za življenje. Nič mi ni, če te na mestu ubijem.» Felicita mu odgovori: «Prav nič se te ne bojim!» V tem trenutku zagrabi Edvard sekiro ter jo zavihti po ženi. Sekira je glavo preklala. Le en krik. Sosedji so prihiteli, nudili revici prvo pomoč, kmalu nato je bil že zdravnik na licu mesta in kasneje tudi orožnik. Zdravnik je globoko rano skrbno izpral in nato obvezal.

Morilec beži.

Po strašnem činu je Edvard takoj zbežal. Po vasi niso še vedeli za zlo-

Francoska vlada

je razpisala nagrado enega milijona za tistega, ki sestavi najbolj trajen in lahek motor za zrakoplov.

Svetovni plavač.

Italijan Tiraboschi je preplaval morje med Francosko in Angleško (Rokavski kanal). Morje je na tistem mesta široko 31 km. Začel je plavati v pondeljek ob 8 uri zvečer in je priplaval v torek ob 4 popoldne. Plaval je torej vzdržema 16½ ur.

Izredni deželni zbor tržaški

je sklenil ustanoviti kmetijsko potovalno šolo za tržaško deželo.

Nove dežele

v Italiji, torej Primorska, Zadar, Trentinska s Tirolsko štejejo 1 milijon in 600 tisoč prebivalcev.

Zitna letina v državi.

Popolo d'Italia piše: «Prvo leto naše fasistske vlade je doseglo rekord glede žitne letine: 58, mogoče celo 60 milijon kvintalov. Z drugimi besedami: tisoč milijonov lir si prihrani država pri uvozu žita iz inostranstva. Socialistični skržati in propadli liberalci porečajo, da je žetev odvisna od narave in ne od politike. To je samo deloma resnično, zakaj ako se štajka kakor v boljševiških letih, ni mogoča dobra letina. Letos pa se v Italiji dela. Bog in natura sta nas poplačala z obilno žetvijo. Narod naj sudi!»

čin, zato so čudno gledali Edvarda ki je ponavljal: «Zbogom, pozdravite mater in brata Milana. Naj se grem obesit.»

Moralo je biti eno uro po groznom dejanju, približno ob 11 uri, ko je mati dozna, kaj se je bilo zgodilo. Vsa zbagana je hittela h Kr. Nabergoj ter ga prosila, naj hiti za sinom. Nabergoj je vzel s sabo Ivana Majcena in opoldne sta održila. Pri slovesu je mati dejala: «Pripeljite mi sina živega na moj dom; če pa je mrtev, spravite ga na Francetov dom. Pa saj vam, da je mrtev.»

Na goški poljani.

Nabergoj in Majcen sta slutila, da jo je Edvard udaril proti Goški poljani in da se bo skril v kočo. Prvi je dospel do koče Majcen. Stopi v hlev. O groza! Edvard je — obešen! Nato pride še Nabergoj in Majcen mu vzklikne: «Prepozno!»

Nabergoj vzame nož in prereže vrv. Majcen je potresel Edvarda, dali je morebiti še kaj življenja v njem. Nič več! Nabergoj in Majcen so se vbolele ob pogledu na mladeniča, ki leži mrtev na tleh.

Žalostna mati.

Nabergoj in Majcen sta se vrnila k materi, pri kateri je bil tudi Milan. Ko sta povedala, kaj je z Edvardom, sta se mati in sin razjokala. Žalostna nati reče sinu: «Milan, Ti si edini še moj.»

...

Felicita je komaj eno leto poročena, stara je 23 let, njen mož Franc pa 30 let. Edvard je imel komaj 23 let. Bil je lepe in močne postave. Govori se, da je fantom zadnje čase govoril da mu ni mar za življenje. Vse da je poskusil, le smrti še ne. Te dni da je povedal fantom: «Če mi brat Franc ne dà, kar ga bom vprašal, bom nekaj napravil.»

V amerikanskem rudniku.

Kalmeron je eksplodirala mina 1700 čevljev pod površino. 138 rudarjev je živih pokopanih. Le nekateri so se rešili.

Amerikanski milijardarji.

Milijardar je človek, ki ima vsaj tisoč milijonov. V Ameriki so pa taki milijardarji, ki ne le, da imajo milijarde, marveč plačujejo dohodniški davek na milijone. Leta 1914 je bilo v Ameriki 60 oseb, ki so plačale tisto leto več ko 1 milijon dolarjev davkov. Leta 1915 je narastlo število teh na 120, leta 1916 na 206 (sredji vojne, vojni dobičkarji), leta 1917 je prdlo na 141, leta 1918 na 67, leta 1919 na 65, leta 1920 na 33, leta 1921 na 21. En milijon dolarjev se pravi 24 milijonov lir.

V češki državi

zivi okrog 6 milijonov Čehov, 3½ milijone Nemcev, 2 milijona Slovakov, 1 milijon Mažarov, 430 tisoč Rusinov, 170 tisoč Poljakov in veliko Judov.

Posestnikom, kmetovalcem.

Kje bi dobili sadike za pogozdovanje? Kje bi dobili nasvete, kako se boriti proti sovražnikom sadnega drevja? Kje bi dobili redna gospodarska navodila za vsak mesec? Kje bi dobili sploh kaj izdatnega kmetijsko-gospodarskega pouka? Samo v «Gospodarskem listu», ki izhaja v Gorici, Corso Verdi. Vsak slovenski gospodar ga mora imeti.

Stane: ena številka 20 stotink.

Eno leto 8 lir

Pol leto 5 lir

Četr leta 3 lire

Odg. urednik: Ivan Hervatin

MIHEC: Poglej, o Jakec, kaj se okrog godi: Naš narod pleše, pleše in nori!

JAKEC: Mladost pri plesu divje vriska, Oblast pa z davki nas pritiska!

Vojaki

drugega polletja letnika 1902 pojde na dopust v prvi polovici meseca septembra. Tako poroča vojaški list. Upajmo.

V Genovo

je dospel velik parnik, natrpan z volovi. Strašna vročina je povzročila, da je živila zbesnela in je rogovolila po glavnih ulicah, udirajoč v izložbe. Sedemdesetleten mož je bil pri tem težko ranjen.

Izredna korajža.

Tri bolniške usmiljenke v Parizu so dale nekoliko svoje krvi, da so jo zdravniki vpeljali v žile že umirajočega bolnika. Bolnik je že izven nevarnosti. Vse pa občuduje zdravnike, njihov način zdravljenje, najbolj pa junake ženske.

Vojakom in orožnikom,

ki ne smejo prejemati našega lista v vojašnico, svetujemo, naj si ga naroča zasebno v kaki prodajalnici časnikov, knjigarni ali v kakšni družini.

Gradežani in voda.

Gradež je pravzaprav otok. Odkod pa dobiva vodo? Do 1900 je bilo v Gradežu par vodnjakov, v katere se je ob deževnem vremenu lovila strešnica. Večinoma so vodo s parnikami vozili iz bližnjih krajev. Leta 1900 pa so prišli inženirji na imenitno misel. Na sredoti so začeli kopati jamo; vrtali so več tednov dokler so se dokopali v globočino 217 metrov, ko je nenadoma brizgnila voda kvišku. Ta voda je v podmorski zvezi s studenci iz visoke Furlanije. Na istem mestu so zgradili pred 23 leti vodnjak s talno vodo (artezijski vodnjak), še to jesen bodo imeli še drugega.

Rurska duhovščina

je vročila pismo monsignorju Testu, ki je papežev delegat v Porurju. Pismo je namenjeno naravnost Piju XI. V njem opisuje duhovščina vse gorje, ki je prišlo nad nemško ljudstvo v Porurju in o preganjanju, ki ga je duhovščina deležna po Francozih. Pismo končuje z besedami: «Kot nemški duhovniki, ki z vso dušo ljubijo svojo domovino in svoje ljudstvo, odločno odklanjam vse poskuse, da bi nas z zvijačo ali s silo ločili od nemških bratov. Mi smo odločeni, da se z vsem porurškim in poenskim ljudstvom nekonzljivo upremo kratejnu naše nedotakljive pravice do samoodločbe....» Krasen zgled duhovske svestobe do lastnega ljudstva!

Tovarna papirnatega denarja

v Berlinu dela neprestano. Dnevno prodirajo 8 bilijonov mark.

En bilijon je milijonkrat milijon in se piše 1.000.000.000.000.

Radič in Stambolijski.

Poslanec Radič je napisal v svojem listu članek o bolgarski revoluciji in o umoru Stambolijskega. Najbolj zanimive reči prinesemo za naše bralce, zlasti zato, ker je bil Radič zelo dobro poučen o dogodilih na Bolgarskem.

Pravi krivec.

Radič drži za prvega krivca kralja Borisa, ki da je pravzaprav dal orožje morilcem v roke. Kmalu po nastopu Stambolijskega je minister Daskalov opozoril predsednika Stambolijskega na zvijažnost Borisa, ki da mu ne sme zaupati. Rekel mu je »Od ovcestanu volkt!« (Iz ovce postane volk!) Stambolijski se ni mnogo brigal za ta opomin in je pristal na razorožitev državljanov. Boris pa se je med tem oboroževal in je čakal ugodnega trenutka.

Tritisoč kmetov pobitih.

Radič piše: »Laž je, da se je Borisova revolucija izvršila brez prelivanja krvi. Kako so umorili Stambolijskega? Le žujte! Dvajsetkrat so ga zabodli v pleča. Obnašali so se kakor mesarji s teletom. Ko so ga zaklali, so ga razrezali na kosce in nato se ga zagrebljali. Kralju Borisu ni dala vest miru; ni mogel spati; vedno se je bal, da bi kmetje prišli v procesiji na grob ter da bi truplo prljubljenega voditelja odkopali. Zato je dal Boris Stambolijskega truplo ponoči izkopati in nato so ga vrgli v valove reke Marica. Marica, sumi okrvavljena, tako veli bolgarska pesem. In res, okrvavljenja je bila tisto noč Marica s krvjo kmečkega voditelja. In tritisoč kmetov je preliilo svojo kri.«

Maščevanje pride.

Radič pravi, da osveta ne izostane. Motijo se tisti, ki misijo, da je kmečka stranka mrtva. Kmečka stranka bo vstala in ž njo Bolgarija. Ob prvih volitvah pride kmečka stranka spet do premoci in tedaj bo zapodila tri noge. Toda Boris ne bo utegnil več bežati čez mejo kakor je bil to storil njegov oče.

Starši

laškega narodnega slavljenca Viljema Oberdana, rojenega 1. februarja 1858, so bili: oče Valentin Falcier, pek v Trstu, mati pa Josipina Oberdank, kuharica v Trstu. Krščen je bil Oberdank pri Novem sv. Antonu. Dva dni pred smrtno mu je poslala mati belo srajco in črne hlače v celico v veliko vojašnico, kjer je bil zaprt (nasproti Narodnemu domu). Pred ohešenjem je trikrat zavplil: »Evviva l'Italia« spričo vseh oblastnikov. Oblastvo mu je dalo glavo odrezati. Telo so skrivaj pokopali opolnoci med 20. in 21. decembrom 1882. Iz glave so vzeli možgane, ki so jih našli v polnem redu. Glavo so izlobanjili, nato so lobanjo hranili nekaj časa v Trstu, kasneje na Dunaju. Zdaj ni več sledu o njej. Pač pa je odkril lani kom. Banelli Oberdankovo truplo. Priče, ki so ga leta 1882. pokopavale, so umrle, le še neki Knez živi v Beljaku. Kneza so pozvali v Trstu in na podlagi njegovih izjav ter pričevanj drugih okoliščin je Banelli po 40 letih izkopal Oberdanovo truplo. Vlak, s katerim so avstrijski orožnički peljali vječega Oberdanka iz Ronk v Trst, je vodil tedanji strojvodja Josip Šček, oče našega poslanca.

Izseljenik na Francosko.

Iz mnogih laških dežel se selijo na Francosko; zadnje čase je šlo tja tudi dokaj Slovencev. Francoska ima res splošno premalo delavcev, toda v tem času je tudi ondi kriza dela. Kdor si ni preskrbel že vnaprej dela, naj nikar ne hodi na Francosko.

Od Trsta do Ricmanj

je nekaj nad eno uro hoda. Naše pismo po pošti pa je rabilo kar 6 dni. Pa se pravijo, da ne napredujemo!

Boj proti plesni norosti!

Ne govorimo tu o starodavnem domaćem plesu, niti o takozvanih salonskih prireditvah. V mislih imamo samo grdobne plesne izrode, novodobno plesno norojo, ki gre kakor kuga po naši deželi.

Kako nastane tak ples? Par fantov, ki ponavadi niso najboljši v vasi, bi rado nekaj zasluzilo. Sledi kratek domenek s krčmarjem, naznani oblastvu, dogovor z godeci, priprava plesiča z brjarjem in trikolorami — pa je ples razglašen za nedeljo. Od poldne do polnoči se pleše, po polnoči pa se nadaljuje del programa, ki sicer ni bil naznanjen.

Godci, oštir in hudič.

Kdo ima dobiček od tega plesa? Na videz tisti širje fantje, ki so se podpisali »pripravljalni odbor.« Inkasirajo par sto lir, ki pa njim v resnici prav nič ne hasnijo, ker za plesem se piše in žre po več dni skupaj. Resnični dobiček teh »veselic« imajo godeci, oštir in hudič. Godci, ki jim ne bo treba delati cel teden; oštir, ki si bo pomagalo par takik »kulturnih prireditv« dogradil prvo nadstropje; hudič, ki se be veselil zastran pokvarjenih src in zapeljanih duš.

Mladina, starši in občina.

Ti plesi so prava kuga med nami. Štirinajst dni mladina ne misli na drugo ko na ples in štirinajst dni po plesu govori samo o njem in še v spanju nima miru. Fantje se pripravljam, prepričajo; za ta »dan« zahtevajo od oceta denar in zopet denar. Delekta se štimajo, obleka mora biti nova, pa čeveljčki, pa to in ono. Nič ne de, že se delo na polju zanemarja, če

je v kuhinji marsikaj narobe; nič ne de, če mora oči prazniti svoj žep, če mora mati izdati zadnjo liro, vse to nič ne de: samo da bo ples.

Mladina zgubi čas, zdravje in mnogokrat postenje. Starši tratijo denar. V občini pa se množijo prepiri; nekaj pijkev skrbi, da ni par tednov po plesu preveč samotarsko tiko poneči. Najslabše zglede vidi v dnevih plesa šolska in doraščajoča mladina. To je naš ples!

Kultura in narod.

Namesto da bi se mladina zares izobraževala in bi si v tem oziru jemala v zgled severne narode, ki delajo velike korake naprej na poti kulture, gremo pri nas rakovo pot. Zato zkrbi pri nas tudi gotovo časopisje, ki vabi na te »kulturne prireditve«; zato skrbijo pri nas naši narodni sovražniki, ki vidijo v izobraževanju ljudstva nevarnost, zato ga ovirajo, a vidijo v plesu sredstvo za raznarodovanje, zato ga pospešujejo. In naša organizacija? Ona molči o vsem tem! Zadovolji se, da od časa do časa zavihti kadilnico in da potrosi nekaj zruba na žart pravorbiteljev.

Zato se nikar ne čudimo, da nekatera oblastva pospešujejo plesne prireditve. Imajo svoj cilj in poznajo sredstva.

Ena izmed prvih nalog naše organizacije bi morala biti pošiljanje izrodkov plesne norosti. Kajte če nadaljujemo po dosedanji poti, bo na primorskem narodu, ki dnevno pesa kulinturno in gospodarsko, utonil v vinu in še bolj v plesu.

Kaj nam z dežele pišejo

Tržaški prefekt ob vso oblast: oberkomando je prevzel borštanski postajenacelnik!

Boršt, 19. avgusta.

Edina zabava — radi pripoznamo, da najmanj koristna — je ostala nam fantom na deželi: opasilo ali letna šagra. Veselic nam ne dovolijo; še z nedolžno tombolo so nam lanj brez konca sitnarili. Sadaj so se lotili še plesa, pa ne iz dobrimi namenom.

Borštanski ferman in ukaz.

Postajenacelnik je izdal parolo, da mu morajo fantje, ki hočejo prirediti šagro, antekipatno odštetji 300 lir. Pripominjam vselej uljedno, da je to velika komodita, za dosega plesa, ker prvič: ni treba potem za ples posebnega dovoljenja od oblastev. (Včasi je štacionar izdajal vozne liste, dandanes pa izdaja plesna dovoljenja! Bo že treba vprašati železniškega ministra, kdaj je izdal tozadnevi dekret!) drugič: fantje so oproščeni vseh občinskih pristojbin (v korist občini seveda!) tretjič: celo finan-

ca se potem ne briga za kolekovanje vstopnic (v korist državi seveda!). To so bile želje, zapovedi postajenacelnika. Tudi njegov pogoj.

Drugi pogoji.

Če hočete imeti šagro, se morate vsi fantje teden prej udeležiti fašistovskega plesa. Ta novi pogoj je stavil gospod borštanski oberprefekt. Fantje so vse to odklonili, ker je to zahtevala najhovat čast, drugič pa se zavedajo, da se ne nahajajo v Culukarski deželi, ampak v Italiji, ki ima zakone in postave. V nedeljo se je vršil načovedani fašistovski ples. Inkaso je znašal nekaj nad deset lir.

Štacionar razveljavlja kar je oblastvo določilo.

Fantje so vložili prošnjo za šagro in so dovoljenje prejeli. Kakor strela z jasnega je prišel od orožnikov ukaz, da moramo fantje vrniti že dobljeno dovoljenje. To se je zgodilo v Ricmanjah.

Kaj pa v Borštu? Fantje so prosili, oblastvo je to odločno odklonilo. Ta-

PODLISTEK.

Zvestoba.

Priobčila Leopolda Toroša.

Martin Končnik je že precej časa v gostelji. Bolan je. Trije zdravniki so bili že pri njemu in pa Meta Nandova, pa nobeden ni spoznal bolezni. In ker vsakdo z glavo maje, misli Martin na smrt. Na vsak način je dobro, če je človek zasiguran. Če pride smrt, je dobro, če ne pride, je se bolje.

— Martin pokliče zeno. »Ančka, pridi les!«

— Precej, Martinek, precej. Kako ti je kaj, Martinek?

«Mene je konec! Glej, Ančka, glej, da boš vse prav uredila. Ančka, hiša bo brez gospodarja. Ti si se v dobrih letih,

hiša pa potrebuje gospodarja. Človek ne ve, kaj bo. Če niti zdravniki ne poznajo bolezni...»

«O, Martinek, moj Martinek, ne govorji tako, meni bo srce počilo, ne govorji tako. In od poroke nočem prav nič slišati. Tebi sem prisegla zvestobo v veselju in trpljenju, in to bom držala, preko groba, do moje smrti...»

«Kaj govoris! Ančka, ti si se močna, črsta in hiša potrebuje gospodarja, ko me ne bo več...»

«Lepo te prosim, Martinek, pusti me pri miru, zame ni več poroke. Samo ti si moj. Rajsi umrem ko...»

«Neumnost! Sama ne boš mogla zmagovati. Kako bi bilo s Francetom Stojarem?»

«Martinek, oh Martinek, molči, lepo te prosim!»

«Ali pa s Tonetom Baričevim?»

koj drugi dan pa je senšalil borštanski oberprefekt pri fantih, da jim izda dovoljenje, če mu odštejejo 300 lir. Fantje so ponudbo odklonili, ter so jo namesto na ples mahnili k Leni na tripe in čeber vina.

Kako dolgo še?

Istrski Breg živi v neznenih razmerah. Kriv je tega borštanski postajenacelnik. Ako bi njega tu ne bi lo, bi bilo razmerje med Slovenci in Italijani prav dobro. Opozarjam gospoda prefekta in gospoda železniškega ravnatelja v Trstu na te nevezne razmere!

Pripomba uredništva. Izvedeli smo od svoje strani tole. Ko so se fantje obrnili do policijskega oblastva v Miljah, in se pritožili zastran obnašanja borštanskega postajenacelnika, so ondi rekli, da gre temu gospodu zaradi izsiljevanja po postavi vsaj dva meseca zapora.

Na REPENTABRU

je bilo letos za Veliki smaren kakor sploh od pamfleka mnogo romarjev in prijateljev okolice. Tabor je služil že v davnih časih za obrambo našega ljudstva. Nad stranskim vhodom je vzdana plošča s tem napisom: »V leti 911 je Tabor sidan. V leti 1750 je cirku (na novo) delana. V leti 1802 je turen storjen. Sprizhal A. L.«

ŠKOCJAN.

Laško planinsko društvo je obiskalo skocjansko jamo in sicer z namenom, da gre jami do dna. Porabili so dneve, ko je v jami malo vode. Približno 2000 metrov od vhoda so došeli do prvega jezera, ki je bilo 2½ metra nižje od normalnega stanja; nato so raziskovalci došeli do skale, ki je 70 m globoka. Spustili so se naprej in prišli do drugega jezera, ki so ga prepavili z barčico. To »jezero« ima kakih 500 stičarskih metrov površine in je povsem mrto. Naprej niso smeli, ker je bila ura že kasna. V jamo so vstopili ob 8½ zjutraj, na svetlo so se vrnili šele ob 7½ zvečer.

Iz neke orožniške postaje nam piše slovenski orožnik, ki je naročen na »Mali list«, kako hude boje ima s predstojniki in s kolegi, ker bere naš list. Preganjanje slovenskega jezika se je vgnezdilo torej tudi med tiste, ki bi morali cuvati zakon, ki je vse enak. Po zakonu pa sme orožnik citati katerikoli časnik brez izjeme.

Od naked iz tržaške okolice.

1. Okoli je suša, pri nas pa je ni, mi pijemo, plešemo, da se kadi.
2. Drugod izobrazba in delo za rod, pri nas pa s činkvino resujemo sod.
3. Mladina napredna le vrlo naprej, ti čast domovine si naše, juhej!

«Martin, lepo te prosim, tvoja sem na vekomaj...»

«In kako bi bilo s Petrom Županom? Je fejt mož in...»

«Martinek, hočeš prav, da znorim?»

«Neumnost. Še enega ti bom imenoval. Kaj pravis Pepotu Krneyu? Ali ni pameten...?»

Ančka gleda kakor skozi okno. «Pepo Krnev? Na tega sem že sama mislila...»

«Glej, glej, že sama nanj mislila. Ta je lepa!»

«Ženska zvestoba, babja zvestoba» pravi Martin, prikrevsa iz postelje in stopi popolnoma zdrav na pod. Zdaj vem, kako se pravi tej bolezni. In kakor sem za ime izvedel, je zginila tudi bolezni, kakor začarana. Ančka, zdaj boš pa vesela, da ti ne bo treba več misliti na Pepota Krneva, ker sem ozdravel — kako si že rekla? — za vekomaj...»

KONEC.

GOSPODARSTVO

Iz domače pravdarske kamrice.

Med «Edinostjo» in «Stražo» se je vnel najstreljši boj. Edinost je namreč priobčila več člankov, notic, v katerih je praktično zagovarjala politične umore. Zaradi ideje sме človek soseda umoriti. Greh je, če Francē umori Toneta zastran denarja, zastran drugih sebičnih vzrokov, pravično pa je, če to storii zastran ideje. Politik, ki vidi voditelja na sprotne stranke, kako škoduje njegovi ideji, ga sme kratkomalo umoriti. Zlasti je «Edinost» poveličevala Prinčipev čin, ki je umoril Franca Ferdinandia. — Straža je nato v članku obsodila to poveličevanje, češ, da je protimoralno. Goričani namreč se sklicujejo na temeljne nauke krščanstva in drugič na dejstvo, da se je tržaško vodstvo leta 1919 slovesno obvezalo držati se naukov krščanske morale.

Ljubi Srbi, glejte kako Goričani sramotijo Vaše narodne mučenike!

Goričani očitajo tržaškemu vodstvu denuncijanstvo. V Gorici namreč vedo, da je romalo iz Trsta še isti dan v Ljubljano, Zagreb in Belgrad več iztisov «Edinosti» z denuncijantskim člankom. Seveda je tržaškemu vodstvu nevšeč, da Goričani ponavljajo verza: «Der grösste Lump in ganzen Land, das ist und bleibt der Denunziant.»

Medtem pa se je sestal Zbor svečnikov, ki je v Zborniku v imenu vseh 370 slovenskih in hrvatskih duhovnikov objavil oster protest proti «Edinosti», ker tako lomi načela morale.

Spasna pa je stvar v toliko, v kolikor nazivlja Edinost pisca članka v «Straži» zakotnega mazača, izvedelo pa se je da je pisec eden izmed najbolj spoštovanih rodoljubov v Istri in stal dopisnik Edinosti!

Kako se ta bitka konča, bomo počrncali.

S čim se je priljubil Mali list?

Zakaj ga radi imamo?

Evo nekaj nadaljnih odgovorov. Iz Pecin (I. P.): «Ker resnico piše in se zavzema zanj. Res, Mali list se mi je izmed vseh listov najbolj priljubil, ker piše lepo razumljivo; pove resno pa tudi saljivo. Kar obsojam pri Edinosti in Straži je to, da se strankarsko napadati in večno polemizirati. Naše ljudstvo je tega sito, zato pa tako pridno sega po Malem listu, ki sicer tudi napada, toda ko vidi gospodarske krvice». Dobravlje pri Tomaju (G. St.): «Mali list se nam je priljubil, ker piše priprosto in jasno slovenščino; pove ljudstvu resnico in odločeno brani ljudstvo pred domaćimi in tujimi sovražniki. Lože (J. Š.): «Ker piše stvarno in brez strahu, ne ozira se na levo ne na desno, v dobrobit našega k tlu pritisnjenega in zatiranega naroda».

NAŠA POŠTA.

Kobarid. Na vprašanje, kaj bi počeli z obligacijo, ki ste je prejeli v vojno odškodnino, evo odgovor. Preberite članek v zadnjem Malem listu, ki Vam danes posljemo. Napišite zavodu «Banca d'Italia», podružnica Gorica ali Videm, dopisnico in sporočite, da imate obveznico v tem in tem znesku; povejte, da jo želite prodati. V kratkem dobite odgovor. Banka vam bo dala najprej predujem da 60% zneska, ki je označen na obveznici; po prodaji dobite se razliko med 60% in izkupičkom. Znano nam je, da so bile te dni prodane nekatere obligacije: dali so 72½% zneska.

Vremenski prerok Pogodnik

pravi o avgustu tole:

1. Kadar o Velikem šmarnu toča pritska,

Od veselja gotovo kmet ne vriska,

2. Če dež o svetem Roku ne gre,

Ostanejo v raztrganih čevljih suhe noge.

Ravnanje oblastev pri določevanju davka na kmetijske dohodke.

Naše posestnike bo zanimalo, kako se ravna davnica oblastva pri odmerjevanju kmetijskega dohodka. Kmetovalci in zlasti okrajne davčne komisije naj uvažujejo pri sestavljanju drugega utoka ali rekurza tele nasvete.

1. Travnik.

Po laški postavi se 1 ha travnika obdači s 110 oziroma 350 L čistega dohodka; vrhutega se računa čisti dohodek od živali, ki použije krmo, z 10 — 225 L na glavo.

Zakaj to dvojno obdačevanje? Oblastvo pravi: Ceniki za živilo so bili zelo nizki, ker smo računali, da posestnik krmo kupuje.

Ta račun je seveda napačen in kvičen. Napravimo račun za eno kraljico. Ako naj daje vse leto dnevno 4 l mleka, potrebuje 8 kg krme; to znaša na leto 1460 l mleka ali 1460 lir. Krma, ki jo kupi po 50 st. kilo, znaša tudi 1460 lir. Zdaj pa računajmo zraven še vse druge stroške, ki jih ima kmet, kakor stroški za triletno vzrejo, pašnino itd. Vprašamo tedaj, kako naj pridemo poleg uradno določenih 150 in 225 lir čistega dohodka pri kravi še zemljiški davek in kmetijski davek za travnik? Kako, na kakšen način?

2. Molzna in vprežna krava.

Uradni cenik beleži 150 L kot čisti dohodek pri vprežni, 225 L pri molzni kravi. Kaj pa se godi? Večina davnih agentov pa je označila skoro vse krave kot molzne. Trdijo namreč, da ima pravico do vprežne krave samo kmet, ki ima vsaj 2 ha polja. Ta trditev pa je naravnost nora; zakaj ravno majhni kmetje nimajo volov in morajo delati s kravami, dočim imajo veliki kmetje vsi poleg krav tudi volove.

3. Tuje delovne moći.

Postava pozna posestnike, ki svoje polje sami obdelujejo in posestnike, ki se poslužujejo tujih delavcev. Prvimi so nastavili večje dohodke, drugim pa manjše. Tako računajo prvi pri polju 3. razreda na 1 ha 100 lir, drugim pa 55 lir čistega dohodka; pri travniku prvi 145 lir, drugim 110 lir dohodka.

Pri nas pravimo, da kmet sam obdeluje svoje polje, ako sam, prav sam, brez vsake tujje pomoči obdeluje grunt: to so pri nas vsi najmanjši posestniki; vsi drugi, ki tvorijo ogromno večino, pa se poslužujejo tujje pomoči: pri mlatvi, pri košnji in žetvi, pri oranju.

V notranjosti države pa štejejo, da dela s tujimi močmi tisti posestnik, ki sploh ne gane s svojo roko, to so nekaki grofje; ako le z levo roko giblje, ako poleg delavcev, dninarjev otrok tudi on prime za delo, ga že štejejo med višjo vrsto, ki mora več plačevati. Za naše razmere je tako računanje krivično.

Okrajne davčne komisije čaka težka naloga, borba, ki pa je pravična. V tej borbi jih bodo podpirali naši župani in vsi oni, ki jim je poverjena skrb za prospeh našega kmetijstva.

—oo—

Odbitki. Kakor smo že v članku sporočili, se ne obdavči celotni čisti kmetijski dohodek, ampak se odbije neka delova sveta. Ako znaša dohodek 534 do 666,67 lir, odbij 333,33 lir. Ako znaša čisti dohodek 666,68 do 800 lir, odbij 267,67 lir. Ako znaša dohodek 800 do 933 lir, odbij 200 lir. Ako znaša čisti dohodek 933 do 1066 lir, odbij 133,33 lir. Ko si od čistega dohodka odbil gorinavedeni znesek, izračunis od ostanka 10 od sto: to je tvoj davek.

Kmetovalci, pozor!

Ne zamenjajte zemljiškega daveka s kmetijskim davkom.

1. **Zemljiški** ali gruntni davek (po odredbi vlade) ostane. Ta davek se izračuni na podlagi katastralnega čistega dohodka.

Katastralni čisti dohodek je bil **zvišan**. Ponekod po krvici, veliki krvici. Občine, gerenti imajo pravico rekurirati proti zvišanju v 60 dneh po razglasitvi.

II. **Kmetijski davek** pa so vpeljali namesto starega dohodnega daveka. Kmetje ste pred par meseci naznali svoj lanski dohodek; davnica agencija je nato sestavila zapisnik vseh kmetovalcev in je zapisala pri imenu vsakega kmetovalca, koliko je pridelal in koliko ima plačati daveka.

Ti zapisniki davnice agencije so bile izložene v občinskih uradih od 1. do 10. avgusta. Do 20. avgusta je imel kmet pravico ali pri daveni agenciji se poborati (konkordat, poglihanje) zastran vidine davka ali pa vložiti rekurz. Ako so bili na županstvu kasneje izloženi zapisniki, je umljivo, da ostanejo nekaj časa več izloženi, torej vsaj 10 dni, kadar je bilo predpisano. Upamo, da bo oblastvo, kjerkoli je dalo izložiti zapisnik **po** postavnem roku, dovolilo vložitev rekurza tudi **po** prvotnem terminu, ki je stekel že 20. avgusta.

—oo—

Pretirano taksiranje kmetijskega dohodka.

Predsednik pulskega deželnega kmetijskega urada Rudes je med drugim rekel gledje na nove uradne cene kmetijskega dohodka tole: «Novi ceniki so dokaz nesposobnosti sestavljanja cenikov, zato imamo zgleda, da so ti sestavljalci zamenjali naše revne travnike z benečanskimi sijjajnimi travniki ter jih stavili v isto vrsto. Zato so ponekod vsi posestniki napisali rekurz, ki so ga, zal, ponekod opustili. Na vsak način je takširanje previsoko. To pa škodi našemu kmetijstvu in ni v korist države. Nasega revnega kmeta, ki si bori s suso, z burjo s točo, bi morali na vse načine podpirati, da bo imel veselje pri težavnom delu».

—oo—

Ali se vname seno samo od sebe?

Odgovor: je mogoče. In sicer se deseti dni po košnji. Pojav se takole razlagata: bileno same ohrani še precej časa krepko kaljivost, tembolj, ako je še dobrino vlažno, mokro. Živiljenjsko dejstvovanje razvija gorkoto, ki se združi z nekako zaprtim kisikom v pravi pojavi gorenja, pri čemer nastane vročina do 250° Celzija. Potom notranjega zaogljenjenja se razvije oglje, ki se rado vname. To pa je mogoče le, če je seno še vlažno, nikoli pa, ako je suho. Mokro pa mora biti od notranje vlage, ne od deža ali povodnji.

—oo—

O menicah prinaša poučen članek avgusta številka «Gospodarskega lista».

Vprašanje čespelj. Doslej se še ni oglašila nobena tvrdka, ki bi vprašala po čespljih za izvoz. Na vsak način morajo biti naši kmetovalci v severni Istri in v reski dolini pripravljeni se letos za sušenje čespelj. V Brda naj bi se obrnili, odkoder bi naročili nekaj oseb, ki so izurjene v lupljenju in sušenju. Pišete lahko sami direktno ali pa obrnite se na «Zadružno zvezo» v Gorici, Corso Verdi 36, ki bo rade volje posredovala.

Zivinski trgovci in mesarji, ki prodajajo živo živilo (govedo, prašiče, ovce), morajo pri prodaji izdajati dvojno fakturo s kolkovno pristojbino ene lire za sto. Tako je razglasila te dni rovinjska trgovska zbornica z ozirom na razna vprašanja na kr. odlok 18. marca 1923. (st. 11, čl. 7). Razume se po sebi, da ni govora o kolku, če proda ži-

vino kmet, oseba, ki je doma zredila žival. Če ti sploh izdajajo fakturo (poljubno), se ta kolkuje z 2,40 za vsakih tisoč lir; tu velja vedno proporc.

Vino v Istri. Novigrad belo 170-180, črno 200-210. Piran belo 200-240, črno 200-220.

Sežana, 13. avg. Prignali 879 glav: goveje živine 560, konj 247, prašičev 72. Cene: voli 400-500 L; boljši konji do 4000 L, navadni 800-2500. Popraševanje po prašičih veliko. Dobro bi bilo, ko bi se lotili prašičje reje v večji meri.

Sežana, 12. avgusta: konj 200; cena 1000-4000 L. Goveje živine 500 glav; cena ž. t. 4-6 L. Prašičev 200; cena 150-200 L.

Herpelje, 2. avg. Prignali so 142 goved, 15 telet, 30 prašičev in 4 konje. Goveda so prodajali po 450-500 L; teleta so šla do 300 od glave; prašiči 160-250. Živinski sejm je bilo malo obiskan, pač pa se je razvila popoldne živahna kupčija pri kramarskem blagu, zlasti pri kmetijskih potrebščinah.

V Moskvi so otvorili žitno borzo, ki utegne postati največja borzo te vrste na svetu.

Po čem je lira?

Dne 21. avgusta si dal ali debil:
za 100 dinarjev — 24,35 L.
za 100 avstr. kron — 3,2 st.
za 100 mark — 0,04 stot.
za 100 č. kroun — 68,30 L.
za 100 fr. frankov 130.— L.
za 1 dolar — 23,16 L.
za 1 funt — 106.— L.

MALI OGLASI

stanje 20 stot. za besedo. Pri 5 kratni 10%, pri 26 kratni 15%, pri 52 kratni objavi 20% popusta.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic, Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. **Tvrđka Gastone Dolinar Trst - via Ugo Polonio 5.**

DIDAKTICNA SOLA (ulica Gatteri 10. I. vogal Acquedotto). **Vzgojevalna, resna, moralna metoda.** Pospešen pouk malih skupin: za 2-4 učence. Pripravnica za izpite, maturo na tehnični šoli, gimnaziji, meščanskih italijskih šolah i. t. d. Pouk v jezikih, računstvu, knjigovodstvu, slikanju, risanju. **Pomoč pri predelovanju šolskih predmetov.** Veronauk. Imena učiteljev jamčijo za uspeh. **Nizka učnina.**

ZALOGA DOMAČIH VIN: pristen vi-pavec, istrski refošk in kraski teran. **Na debelo in za družine via Cunicoli 8, na drobno v gostilni via Giuliani 32, Cenjenemu občinstvu se priporoča Franc Štrancar.**

RAZNO BLAGO samo na debelo za preprodajalce v Trstu, via S. Nicolò 19.

Krone in goldinarje plačujem vedno dve stotinki dražje nego drugi kupci. Kupujem tudi zlato, srebro in platini. — Trst, Via Pondares 6, I.

Cene oglasov: za en centimeter višine v eni koloni štiri lire. Popusti: pri 5 kratni objavi 5 od sto, pri 10 kratni 10 od sto, pri 26 kratni 20 od sto, pri 52 kratni 30 od sto popusta.

Zdravnik Dr. Fr. Jakončič Gorica
Via Carducci (Gosposka ul.) 6-1.
sprejema od 9-11 in od 3-4

TRDI OREHI

Urejuje Domen.

Št. 35. Številčna uganka.

Zofka Klančič 7 let

Dorica Rojec 9 let

Stazka Budin 8 let

Milena Kjuder 10 let

Ivana Sosič 9 let

Štefka Krivec 7 let

Cvetka Brana 9 let

Bogdanka Štolfa 9 let

Zmagica Godina 9 let

Mirka Milič 8 let

Dragica Starec 10 let

Kakšno šolo obiskujejo te deklice?

Št. 36. Diamant (J. Šuligoj).

a	soglasnik
b b d	del glave
d d e e i	del drevesa
i j k k k k n	—
l n o o o	polj. pridelek
o r r	orožje
s	soglasnik

Navzdol in počez čitaj ime trga na Primorskem. — Za oba oreha nagrada 5 hr.

Strti orehi št. 33: Naroči in širi »Mali list« št. 34. Gospa je šla na božjo pot v Jeruzalem - Lupine so poslali: L. Race - Herpelje, I. Zega - Plavje, F. Sever - Ubeljsko, P. Knap - Idrija, A. Caharija - Nabrežina, V. Rust - Šturm, J. Trkman - Podkraj, A. Rakušek - Kobarid, P. Maslo - Pasjak, F. Božič - Zapuže. Izzreba: P. Knap - Idrija.

Tisk. S. Spazzal v Trstu.

D. Grusovinv Gorici: Piazza Vittoria
(Travnik) v hiši Paternelli 21

Specijalist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na dunajskih klinikah.

Sprejema od 9-12 in od 3-7 pop.

ADRIA-ČEVLJE

Izdelek Čevljarske zadruge v Mirnu

dobiš v prodajalnah:

**Trst, Via dei Rettori 1
Gorica, Corso Verdi 32**

Trdni, elegantni čevlji, znani po vseh jadranskih deželah.

Zobozdravniški ambulatorij

via Genova št. 13, prvo nad.

TRST

Od 9-1, od 3-7
Govori se slovensko.**Ali hočete
v miru živeti?**

Zavarujte svoje imetje pri družbi

„UNION“

ki je največja in najbolj mogočna zavarovalna družba, ustanovljena leta 1828 v Parizu. Jamstvo znača nad 150 milijonov frankov.

Informirajte se pri glavnem zastopniku v Trstu, via Valdirivo 32 ali pri agentih na deželi. Se sprejmejo agenti na še odprtih mestih.

Novo pogrebno podjetje Trst

Corso V. E. III., št. 47.

S prodajo vsakovrstnih mrtvaških predmetov.

Slavnemu občinstvu mesta Postojne in okolice se toplo priporoča

Kmetsko delavska gospodarska zadruga v Dobravljah

priporoča svojim prejšnjim in sedanjim cenj. odjemalcem, gostilničarjem in zasebnikom pristna vina svojih članov. — Prodaja od 56 l naprej po zmernih vsakdanjih cenah.

Kdor enkrat pri nas kupi, ostane naš stalni odjemalec.

Octova kislina	Žveplo
Laneno olje	Modra galica
Jedka voda	Železna galica
Sušilec	Smrek
Povlaka in email	Steklati papir
Oljnate barve	paga
Barve v prahu	Ovojni papir
Štok	Papirnate vrečice
Čopiči	Metle in krtače
Mazilo za vozove	Konoplja
Kristalizirana soda	Proso
Lug	Oves
Milo	Kava
Navadna milnica	Popr
Sveče	Cimet
Petrolej	Piment
Nočne lučice	Paradižnikova kons.
Skrob	Neapeljske testenine
Mizarski lim	Mineralna voda
Ultramarin	„Corticella“
Naftalina	itd. itd.

ANTON GAMBIER - TRST, Via Coronio 1a**Dr. L. Borovička
Trst - via Genova 13, I.**Ordinira za kožne in spolne bolezni
od 10-12 in od 3-6

M. KRAINER
najcenejša manufakturana trgovina v Gorici - Via Rastello 31

Blago: bombažasto in volneno vsake barve za moške in za ženske.**Hlačevina** iz prvih tovarn.**Novice, pozor!** Oglejte si velikansko zalogo **kotenine** za perilo, rjuhe, blazine, vzmeti in kovtre, brisače in prte. **Trliž** za žimnite.Dobite pa tudi: **zeller** za obleke in predpasnike, krmensko blago za srajce.

Vstop v trgovino je vsakomur prost, ne da bi bil prisiljen kupiti.

Raštelj 31.

Kmetovalci in zadruge!

Ako želite tomaževe žlindre, superfosfata, čilskega solitra, kalijeve soli ali drugih umetnih gonil:

Ako potrebujete posredovanj pri prodaji svojih pridelkov:

Ako želite pojasnil glede ustanovitve in poslovanja hranilnic ali drugih zadrug, obrnite se do

Zadružne zveze v Gorici

Corso Verdi 37-I,

MILO FENDERL

je najboljše

Tovarna v Trstu, via Ghirlandaio št. 1

Tel. 430

Dobro znana pekarna Trst, ul. Udine 37, prej Belvedere

pripreča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo dobro znano pekarno brez konkurenčnih cen.

Tržaškim odjemalcem se na željo pošilja svež kruh na dom brez stroškov za dostavljanje.

Gostilničarji, kavarne kakor tudi mlekarne in ljudske kuhinje - dober popust.

JANČIČ MIHA, lastnik.

**KUPUJTE
ZANKL'OVE BARVE, LAKE IN ČOPICE**

pri tej dobro znani tvrdki

Trst - Via Trento št. 8 - Trst

Brzjavni naslov: Zanklfigli

Gradec, Ljubljana, Maribor, Dunaj, Leoben.

**PODRUŽNICA
„Ljubljanske kreditne banke“ v Gorici**

Corso Verdi „Trgovski Dom“

Telefon št. 50 — Brzjavni naslov: Ljubljanska banka.

CENTRALA: LJUBLJANA

Delniška glavnica in rezerve: 80 MILIJONOV.

Reserva S H S kron 64 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Kranj, Metkovič, Celje, Maribor, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

— Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. —

Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle

najkulantnejše.